

32. Ul'man S. Semanticheskiye universalii / S. Ul'man. // Novoye v lingvistike. – 1970. – № 5. – S. 205–299.
33. Ulukhanov I. S. Motivatsiya i proizvodnost' (o vozmozhnostyakh sinkhronno-diakhronnogo opisaniya yazyka) / I. S. Ulukhanov // Voprosy yazykoznaniya. – 1992. – № 2. – S. 5–19.

Швец А. И. Когнитивно-ономасиологическая природа мотивации как процесса и мотивированности как его результата.

В статье рассматривается понятие мотивации сквозь призму мотивологии, представлены разные аспекты изучения мотивации – формально-структурный, семантический и когнитивно-ономасиологический, обусловившие неоднозначные взгляды исследователей по поводу определения ее типов. Последний подход предлагает мотивационный признак в качестве критерия идентификации типов мотивации. На основе реконструкции мотивационных признаков отдельных сказочных онимов установлены источники их мотивации.

Ключевые слова: мотивация, типы мотивации, мотивационный признак, сказочные онимы.

Shvets A. I. Cognitive and Onomasiological Nature of Motivation as Process and its Result as Motivation.

The article discusses the concept of motivation through the prism of motivology studies. The different aspects of the study of motivation – formal, structural, semantic, cognitive onomasiological have been represented. They gave the researchers mixed views on the definition of its types. The latter approach provides a motivational sign as a criterion for identifying the types of motivation. Based on the reconstruction of the motivational signs of individual fairy onyms, the sources of their motivation have been established.

Keywords: motivation, types of motivation, motivational feature, fairy onyms.

Швец О. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ФУНКЦИОНАЛЬНО-ПРАГМАТИЧНІ ТИПИ НОМІНАТИВНИХ РЕЧЕНЬ В АНГЛІЙСЬКІЙ, ФРАНЦУЗЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

У статті виявлено чотири функціонально-прагматичні типи номінативних речень в англійській, французькій та українській мовах: репрезентативи, директиви, експресиви та квеситиви. Установлено, що в мовленні номінативні речення виконують когнітивну, комунікативну, мислеоформлювальну, репрезентативну, експресивну, регулятивну, інформативну, фатичну, суггестивну функції. Проведено зіставний аналіз номінативних речень відповідно до їх прагматичного навантаження у структурі мовленнєвих актів.

Ключові слова: номінативне речення, функції мови, функціонально-прагматичні типи речень, репрезентативи, директиви, експресиви, квеситиви.

Сучасний стан розвитку лінгвістики характеризується тенденцією до вивчення мови у зв'язку з людиною, її мисленням і комунікативною діяльністю, що неможливе без звернення до функціонування мови загалом та речення – основної одиниці синтаксису зокрема.

Основні проблеми функціонального синтаксису викладено в наукових доробках І. Р. Вихованця (вивчення функцій синтаксичних одиниць) [4], А. П. Загнітка (аналіз класифікацій номінативних речень) [7], П. Адамця (основи функціонально-трансформаційного синтаксису російської мови) [1], О. В. Бондарка (аналіз системи функціонально-семантичних полів) [2], М. В. Всеволодової (теоретичні проблеми функціонального синтаксису) [5], Г. О. Золотової (аналіз синтаксичних одиниць з точки зору їх функцій у процесі комунікації та в єдності форми і значення) [8], А. Мустайокі (створення моделі функціонального синтаксису за принципом “від

значення до форми”) [13], F. Brunot (вираження емоцій засобами мови) [21] E. Navu, F. Lefeuvre (функціонування в мовленні бездієслівних речень) [24] та багатьох інших.

Проблемі використання різного типу речень у мовленні, виконанню ними певних функцій, співвідношенню мовних одиниць та їх сполук із позамовною ситуацією спілкування у сфері людської діяльності присвячено наукові розвідки В. В. Виноградова (співвіднесеність речення і ситуації) [3], В. Г. Гака (визначення ситуації та її відображення синтаксичними засобами) [6], О. І. Одинця (семантико-синтаксичні та функціонально-прагматичні особливості номінативних речень французької мови) [14], Г. В. Колшанського (реалізація комунікативної функції мови) [10], В. Ю. Копрова (зіставлення номінативного аспекту речення російської, англійської та угорської мов) [11], О. Ю. Мокроусової (дослідження текстотвірних можливостей номінативних речень російської мови) [12], Дж. Серля (визначення поняття “мовленнєвий акт” та їх класифікація) [16, 17], І. М. Сушинської (виявлення структурно-функціональних різновидів номінативних речень в українській мові) [18], Н. І. Формановської (комунікативно-прагматичний підхід до використання одиниць мови у процесі спілкування) [19] та ін.

Зіставне вивчення номінативних речень у функціонально-прагматичному аспекті, що втілює спосіб подання інформації про ситуацію мовлення, суб’єктивний підхід мовця до вербалізації ситуації і його бажання вплинути на її результат залишається до цього часу недостатньо розробленим напрямом, чим зумовлена актуальність пропонованої статті.

Мета статті – визначити функціонально-прагматичні типи номінативних речень в англійській, французькій та українській мовах.

Завдання: здійснити комплексний аналіз функціонування номінативних речень досліджуваних мов у різних типах мовленнєвих актів та виявити їхні функції.

Вивчення прагматики речень належить до важливої сфери мовних знань, оскільки володіння мовою передбачає не лише вміння правильно конструювати речення, а й вміння правильно використовувати їх у мовленнєвих актах [7, с. 122] – мінімальній одиниці ситуації спілкування – певному фрагменті інформації, предметі обміну думками, що трактується як створення відповідного речення в певних умовах з конкретною метою [15; 17, с. 152]. Ґрунтуючись на класифікації Дж. Серля, який розробив класифікацію типів мовленнєвих актів: *репрезентативи*, *директиви*, *комісиви*, *експресиви*, *квеситиви* та інших [16], номінативні речення в англійській, французькій та українській мовах відповідно до їх здатності виражати прагматичні значення зазначених вище мовленнєвих актів було також скласифіковано за чотирма типами: *репрезентативи*, *директиви*, *експресиви*, *квеситиви*. Основою для виокремлення квеситивних номінативних речень послужили результати досліджень французьких науковців D. Cohen [22], Ch. Guiraud [23] та F. Lefeuvre [25].

Проведене дослідження засвідчило найвищий відсоток використання в мовленні репрезентативних номінативних речень – 64,99% від загальної кількості вживань. Дещо меншим є звернення мовців до експресивних номінативних речень (17,53%), при цьому вираження позитивної оцінки переважає в англійській (54,88%) та українській (58,51%) мовах на відміну від французької, в якій негативні емоції (64,60%) домінують над позитивними (35,40%).

Використання директивних номінативних речень є найвищим у французькій мові (13,65%) порівняно з українською (7,73%) та англійською (5,16%) мовами. Найнижчим є відсоток використання квеситивних номінативних речень – 8,63% від загальної кількості (див. табл. 1).

Таблиця 1

Кількісно-якісна кореляція номінативних речень відповідно до вираження прагматичних значень у мовленнєвих актах

Прагматичні типи номінативних речень	Англійська мова		Французька мова		Українська мова		Усього	
	К-сть. од.	%	К-сть. од.	%	К-сть. од.	%	К-сть. од.	%
Репрезентативи	1151	75,23	888	57,74	972	62,11	3011	64,99
Директиви	79	5,16	210	13,65	121	7,73	410	8,85
<i>Категоричні</i>	17	21,52	36	17,14	21	17,36	74	18,05
<i>Некатегоричні</i>	62	78,48	174	82,86	100	82,64	336	81,95
Експресиви	215	14,05	274	17,82	323	20,64	812	17,53
<i>Позитивні</i>	118	54,88	97	35,40	189	58,51	404	49,75
<i>Негативні</i>	97	45,12	177	64,60	134	41,49	408	50,25
Квеситиви	85	5,56	166	10,79	149	9,52	400	8,63
<i>Разом</i>	1530	100	1538	100	1565	100	4633	100

Установлено, що репрезентативні номінативні речення у досліджуваних мовах найактивніше функціонують у мовленні та виражають інформацію різного плану. Дані проведеного дослідження засвідчили здатність номінативних речень донести до адресата інформацію про:

– особу, яка є предметом розмови чи опису: англ. *Alexander Keyes* [39, р. 116]; фр. *Arlette Henri* [43, р. 57]; укр. *Маму* [29, с. 10];

– предмет, що перебуває у полі зору мовця: англ. *Hat, tie, overcoat, nose* [39, р. 41]; фр. *Un peu de macaroni...* [33, р. 73]; укр. *Гумка...* [30, с. 123];

– предметно представлену дію: англ. *Headshake* [39, р. 112]; фр. *Cloches* [34, р. 18]; укр. *Обшук* [26, с. 385];

– абстрактне поняття: англ. *Inspiration of genius* [39, р. 136]; фр. *Fascination du corps et de l'âme* [35, р. 117]; укр. *Інтуїція* [31, с. 315];

– подію, про яку він інформує адресата: англ. *Strawberry festivals* [36, р. 66]; фр. *Visite de Mlle Chantal* [35, р. 118]; укр. *Перший самотійний вилім...* [29, с. 253];

– часову віднесеність об'єкта, що перебуває у фокусі адресанта: англ. *Five years next November* [38, р. 92]; фр. *En octobre...* [33, р. 16]; укр. *Десять після великодня...* [26, с. 22];

– просторове розташування об'єкта: англ. *A sofa in a westend club* [39, р. 133]; фр. *Devant la porte* [44, р. 85]; укр. *Мисник над одвірками* [29, с. 162];

– стан об'єкта (фізичний або емоційний): англ. *Rinderpest* [39, р. 33]; фр. *Un simple malaise...* [40, р. 103]; укр. *Невеликий розлад шлунка* [26, с. 441];

– стан середовища або природи: англ. *Summer rain* [36, р. 222]; фр. *Une longue nuit noire* [45, р. 76]; укр. *За вікном безконечна ніч* [26, с. 312];

– зовнішній вигляд або характеристику об'єкта: англ. *Lazy idle little schemer* [39, р. 135]; фр. *Belle comme un beau jour* [45, р. 152]; укр. *Середнього росту і майже струнка* [27, с. 307];

– наявність об'єкта (об'єктів) певного класу: англ. *My aunt* [38, р. 57]; фр. *Ma porte* [33, р. 165]; укр. *У мене – три сини* [27, с. 361].

Повідомляючи зазначену вище інформацію, репрезентативи виконують когнітивну, комунікативну, мислеоформлювальну функції, які доповнюються, репрезентативною, описовою та текстотвірною.

Вплив на адресата є глобальною метою, яку ставить собі мовець у процесі комунікації, і найбільше ця мета увиразнюється у спонуваннях, що передаються номінативними реченнями-директивами. *Директиви* здатні виражати *категоричні* та *некатегоричні* спонування. До перших належать накази, інструкції, заборони, дозволи,

а до других – прохання, побажання, поради, рекомендації, пропозиції, попередження, застереження. Категоричні директиви виражають волю адресанта, при цьому думка адресата не враховується. Некатегоричні директиви є складнішим утворенням порівняно з першими, оскільки мовець намагається знизити ступінь прямого впливу на адресата [9, с. 69–75]. Проведене дослідження засвідчило використання номінативних речень в англійській, французькій та українській мовах з метою висловлення як категоричних, так і некатегоричних директивів.

До категоричних директивів, реалізованих номінативними реченнями в англійській, французькій та українській мовах, належать *наказ*, *настирлива вимога*, *заборона*.

Офіційним розпорядженням особи, наділеної певними повноваженнями або владою, є *наказ*. Ситуація наказу є типовою для таких стосунків співрозмовників, за яких мовець, враховуючи певні чинники (соціальне становище, вік, посаду), ставить себе вище за слухача, а тому й очікує від нього цілковитого підкорення: англ. *Orchestra, fanfare, curtain!* [36, р. 82]; фр. *Jean, ma valise!* [33, р. 92; укр. *Негайно лікаря!* [27, с. 105].

За своїм значенням *настирлива вимога* наближається до наказу і виявляється у рішучій формі волевиявлення й залежності адресата від адресанта: англ. *But hush. Not a word more on that subject. Kinch, wake up. Bread, butter, honey* [39, р. 12]; фр. *Assez de pleurs comme ça, Luce!* [43, р. 82]; укр. *Вона вибігла з кімнати і за дверима все ще повторювала: – Негайно, негайно професора зі Львова* [27, с. 107]. Для вимоги характерною є переконаність мовця у своєму праві вимагати від слухача зробити бажане ним.

Волевиявленням з боку адресанта стосовно припинення чи невиконання адресатом якоїсь дії або вчинку є *заборона*: англ. *Not a word more on that subject* [39, р. 12]; фр. *Pas un mot de plus* [42, р. 124]; укр. *З собою – нічого, крім зброї* [28, с. 121].

Реалізуючись у мовленні номінативними реченнями, категоричні директивні висловлювання виконують когнітивну, комунікативну та мислеоформлювальну функції, на які накладаються фатична, регулююча і суггестивна.

В опрацьованому матеріалі також були виокремлені фрагменти, в яких номінативні речення виражають некатегоричні директиви, а саме: *пропозицію* адресанта адресату, *прохання*, *(по)бажання*, *згоду*, *відмову*, *застереження*.

Пропозиція характеризується тим, що адресант вважає доцільним для співрозмовника виконання певної дії, право вибору реалізації якої залишається за співрозмовником: англ. *Lemon juice, maybe!* [36, р. 194]; фр. *À vous la place* [45, р. 250]; укр. *Свіжі бутерброди!* [28, с. 39]. Як видно з наведених фрагментів, адресант не наказує і не вимагає нічого від співрозмовника, він лише пропонує йому своє бачення розв'язання ситуації, що склалася.

Іншим видом некатегоричних директивів, реалізованих номінативними реченнями в англійській, французькій та українській мовах, є *прохання*: англ. *Three o'clock here at the house* [38, р. 177]; фр. *Mardi en huit...* [45, р. 254]; укр. *Терпеливість, кузиночко, терпеливість* [26, с. 441]. У зв'язку з тим, що комунікативна мета прохання спрямована на задоволення потреб і бажань мовця (адресанта), його можна визначити як бажання щодо виконання дії слухачем (адресатом). Семантика висловлень *бажань* схожа із семантикою репрезентативів, оскільки адресант повідомляє адресату про бажану для нього ситуацію, стан речей, наприклад: англ. *Just one game* [36, р. 108]; фр. *Quelques minutes à peine, grand-père* [41, р. 165]; укр. *Ні півслова нікому...* [27, с. 67]. Вихідною інтенцією будь-якого прохання є вплив на слухача з урахуванням прийнятих у суспільстві мовних норм.

У процесі спілкування значна кількість реплік може викликати позитивну чи негативну реакцію з боку співрозмовника, тобто згоду або відмову. Засобами виявлення *згоди* є позитивна відповідь на питання, дозвіл на що-небудь, взаємна домовленість, порозуміння, спільність поглядів, думок тощо: англ. *Yes, Grandma* [36, р. 183]; фр. *Bien, monsieur le professeur* [35, р. 234]; укр. *Справді, дороги в цих Ставках неможливі* [27, с. 343]. Отже, вираження згоди є позитивною сформованою позицією мовця стосовно предмета обговорення.

Заперечно-негативною реакцією адресата на висловлене адресантом прохання або пропозицію є *відмова*, комунікативна мета якої полягає у висловленні незгоди (відсутності згоди) стосовно дії або висловлювання співрозмовника: англ. *A speck of eager fire from foxeyes thanked him. He withdrew his gaze after an instant. No: better not: another time* [39, р. 60]; фр. *Tu viendras demain? – Oh! non; pas tous les jours* [42, р. 37]; укр. *То все на макаронах сиділи, а це зарядили горох та горох. Ні, годі з мене такого життя* [29, с. 220]. З наведених фрагментів зрозуміло, що відмова є реактивним актом, що відображає позицію мовця, протилежну позиції співрозмовника та інформативним або оцінним висловлюванням з різними емоційними відтінками, втіленими в мовленні.

Комунікативною метою *застереження* є прагнення уберегти співрозмовника (співрозмовників) від негативних наслідків, до яких може призвести його (їхня) дія: англ. *Your attention! We're nae tha fou. The Leith police dismisseth us* [39, р. 427]; фр. *Attention! Mme Reseau vient de trouver la réponse du berger à la bergère* [34, р. 146]; укр. *Не підозріваючи, що його чує Філько Безбородько, застеріг: – Але ніякої голоти... ніяких Безбородьків* [27, с. 448].

Мова у своїй комунікативній функції придатна не лише для висловлення людиною думок, але й для вираження нею суб'єктивного ставлення до висловлюваного – почуттів, емоцій, оцінки, оскільки саме вони (емоції, воля, оцінка) – невід'ємні фактори у пізнанні людиною дійсності. Виявом експресивної функції мови є прагнення мовця виразити своє ставлення до предмета розмови та справити враження на співрозмовника [20, с. 199].

Реакція на дію, поведінку слухача або самого мовця, виражена *експресивами*, може бути позитивною (подяка, похвала (схвалення), захоплення) або негативною (вибачення, виправдання, докір, нарікання, жаль, осуд). Результати проведеного дослідження засвідчили можливість вираження номінативними реченнями позитивних емоцій, до яких належить *подяка, похвала та самопохвала*.

Умінням належно оцінити виявлену до когось уважність, будь-яку зроблену корисну справу, позитивною оцінкою доброти або підтримки / послуги, наданої адресату, а також вираженням почуття вдячності, бажання віддячити комусь за надану послугу / благодійність є *подяка*: англ. *Thanks, old man* [39, р. 76]; фр. *Merci, Docteur* [37, р. 29]; укр. *Мерсі за відвертість* [31, с. 522]. Як видно з наведених фрагментів, подяка реалізується переважно за допомогою реактивної стратегії й тактики схвалення чийось вчинків.

Вербальним або невербальним виявом позитивного ставлення мовця до іншої людини, позитивної оцінки її особистості, якостей, вчинків і думок є *похвала*, об'єктами якої є моральні й інтелектуальні якості, вміння і вчинки співрозмовника або відсутньої під час розмови людини, а також їх зовнішність чи манери: англ. *Ching Ling Soo, the great Oriental Magician!* [36, р. 82]; фр. *Gentille, gentille comme un petit animal exotique, et réfléchie avec ça, sensée, une vraie petite femme!* [45, р. 28]; укр. *Овшім, овшім, з Оприсі першокласна господиня...* [26, с. 258].

Розрізняють *похвалу* та *самопохвалу*, різні за своїм спрямуванням (похвала – на адресата, самопохвала – на адресанта висловлювання), за яких мовець, очевидно, навмисно ігнорує максимум скромності: англ. *Kinch, the loveliest mummer of them all!* [39, р. 5]; фр. *La troisième manche!* [45, р. 191]; укр. *Бо в нас, металургів, коли вже дружба, то міцніша за сталь!* [31, с. 202].

Отже, похвала є щирим висловленням схвалення, позитивної оцінки, яка має творчий, індивідуально-авторський характер. Основні функції похвали у процесі комунікації – комунікативна і мислеоформлювальна, на них нашаровуються суггестивна, фатична та регулятивна.

Проявом переживання особистістю радісних почуттів як найбільшого задоволення, замилювання кимось / чимось, відчуттям великого інтересу до когось / чогось є *захоплення / захват*: англ. *What thoroughness! What realism!* [38, р. 50]; фр. *Quelle brave femme* [43, р. 219]; укр. *Що за чудовий колір волосся!* [27, с. 381].

У дослідженні було виокремлено номінативні речення, в яких знайшли відображення негативні емоції учасників комунікації, породжені відхиленням обставин від параметрів життєдіяльності конкретної людини як особистості зокрема:

– *страх*, що є почуттям, спричиненим загрозою людині, її здоров'ю і життю; очікуванням можливого майбутнього зла, побоюванням непередбаченого: англ. *And the women, fear of God in their faces* [39, р. 379]; фр. *Peur de la mort* [35, р. 207]; укр. *Війна!* [28, с. 10];

– *обурення* як вияв почуття невдоволення, роздратування у відповідь на заподіяне людині чи її близьким зло (образу, несправедливість), спрямоване проти найбільш цінного для людини: англ. *Silence for my brandnew riddle!* [39, р. 130]; фр. *Envolée, ma petite illusion!* [33, р. 232]; укр. *Просто жах!* [26, с. 31];

– *нарікання* – висловлення незадоволення ким / чим-небудь, прикрістю з приводу чогось: англ. *A ponderous Saxon* [39, р. 4]; фр. *Journée terrible pour moi* [35, р. 119]; укр. *Такий день: прикрість за прикрістю* [31, с. 226];

– *сором*, що є проявом почуття сильного збентеження, незадоволення, зняквітіння через свою або інших людей негідну поведінку, недостойні дії, вчинки, які не відповідають прийнятним у суспільстві нормам і звичаям: англ. *Shame on him!* [39, р. 466]; фр. *Quelle honte!* [42, р. 46]; укр. *Боже, який сором для родини!* [27, с. 286];

– *жаль* – співчуття мовця до чужого горя: англ. *What a pity!* [39, р. 241]; фр. *Grand dommage* [44, р. 199]; укр. *Така несподівана-негадана смерть у розквіті віку!* [26, с. 498];

– *вибачення*, тобто поблажливість до кого-небудь винного, до його провини; прощення за провину, здатне стримувати агресію та спрямоване на відновлення гармонійних стосунків між людьми: англ. *A hundred thousand apologies* [39, р. 556]; фр. *Pardon...* [43, р. 89]; укр. *То якесь непорозуміння, панно Річинська...* [26, с. 388].

– *докір* – висловлене кому-небудь або передане в інший спосіб звинувачення в чомусь, незадоволення чимось: англ. *For shame!* [39, р. 227]; фр. *Quelle injustice!*... [43, р. 79]; укр. *Ви ж ще молода людина* [26, с. 294];

– *осуд* як вияв негативного, несхвального ставлення до кого-, чого-небудь: англ. *Bold bad girl from the town of Mullingar* [39, р. 425]; фр. *Quel narcissisme!* [43, р. 63]; укр. *Порожній діяч...* [31, с. 205];

– *самооцінка* – вираження оцінки мовцем самого себе, своїх чеснот і недоліків: англ. лакуарна; фр. *Une pie voleuse et noire* [45, р. 197]; укр. *Ах, який писаний дурень з мене!* [26, с. 245];

– *іронія / насмішка* – глузливо-критичне вираження ставлення мовця до предмета розмови, висміювання кого / чого-небудь: англ. *Only a rauper* [39, р. 96]; фр. *Générosité*

dans l'astuce! [32, p. 385]; укр. *Омі ходячі шлунки* [31, с. 71]. Як видно, іллокутивна мета іронії спрямована на висловлення критичного ставлення мовця до предмета розмови.

Емоції та почуття, висловлені номінативними реченнями, виконують емотивну, комунікативну, мислеоформлювальну, регулятивну і фатичну функції, на які накладається сигнальна (сповіщає про зміни у навколишньому світі та організмі).

Ще одним видом номінативних речень є *квеситиви*, здатні не лише виражати значення питальності, але й передавати смисли інших типів модально-інтенційних висловлювань – репрезентативів, директивів, експресивів тощо. Квеситив є інформуванням адресата про наявність у мовця інформаційної лакуни [17, с. 151–169], яку він намагається заповнити шляхом отримання відповіді на поставлене запитання.

Передаючи іллокутивний намір мовця, квеситивні номінативні речення слугують не для констатації факту буття предметів чи явищ, а вираження прагнення мовця отримати, підтвердити або заперечити інформацію про них: англ. *Supper almost ready?* [36, p. 96]; фр. *Étudiant?* [45, p. 90]; укр. *Ваше прізвище?* [26, с. 268].

Подібно до інших одиниць мовлення, квеситивне речення може відтворювати внутрішній стан, у якому перебуває адресант, наприклад: англ. *You positive?* [36, p. 104]; фр. *Amis à moi contents?* [43, p. 179]; укр. *Все гаразд?* [31, с. 303].

На питання можуть накладатися різного роду додаткові відтінки, що не мають безпосереднього відношення до передачі питання: запитуючи, адресант керується конкретними намірами, а саме: спонукати співрозмовника до вступу у ситуацію мовленнєвого спілкування, тобто відповісти на питання, надати адресантові ту чи іншу інформацію щодо проблеми, яка його цікавить, підтвердити власну позицію: англ. *The picture of Oxford?* [38, p. 73]; фр. *Maître Valatte?* [45, p. 245]; укр. *Протитанкові під Красноградом?* [28, с. 72]. Запитуючи, адресант по-різному ставиться до очікуваної відповіді, що відображається на формі квеситивного речення.

Квеситивні речення часто мають модальне забарвлення. Вони можуть виражати припущення, невпевненість: англ. *Some big bootlegger?* [38, p. 114]; фр. *Camps? un grand avec une moustache noire?* [37, p. 36]; укр. *Може, це який-небудь місцевий прикордонний конфлікт?* [28, с. 13].

Номінативні квеситивні речення можуть також виражати пропозицію, прохання, ствердження інформації, пораду: англ. *A lemonade?* [38, p. 108]; фр. *Un café?* [45, p. 176]; укр. *Чому б не кудись у першокласний санаторій, під магнолії та кипариси?* [30, с. 11].

Вивчення квеситивного речення у комунікативному аспекті доводить, що воно є інтенційним засобом мовленнєвого спілкування, використаним мовцем з метою здійснення своїх комунікативних намірів. Як відомо, первинною функцією квеситивних висловлювань є функція запиту необхідної інформації. Проте цей тип речення є досить універсальним, оскільки окрім вже звичної питальної функції може виконувати у мові ряд інших функцій (комунікативну, мислеоформлювальну, фатичну) і виражати безліч різних значень, зовсім не пов'язаних із таким, як з'ясувальне.

Результати проведеного дослідження дають підстави для виокремлення 4 функціонально-прагматичних типів номінативних речень в англійській, французькій та українській мовах: *репрезентативів*, *директивів*, *експресивів* та *квеситивів*, що є спільними для досліджуваних мов. У процесі їх використання в мовленні вони виконують такі функції: *когнітивну* (відображає результат пізнання дійсності людиною), *комунікативну*, (функція спілкування), *мислеоформлювальну* (функція формування й формулювання думки), *репрезентативну* (функція позначення світу

речей), *експресивну* (функція вираження почуттів, емоцій, внутрішнього світу людини), *регулятивну* (функція волевиявлення і регулювання стосунків між людьми), *інформативну* (передача інформації), *фатичну* (встановлення контакту), *суггестивну* (спрямована на зміну стану поведінки, намірів, поглядів, думок, рішень, рівня активності, норм поведінки). Відмінності у функціонуванні виокремлених типів номінативних речень досліджуваних мов пов'язані з рівнем їх продуктивності у кожній мові та в можливості вираження ними самооцінки лише в українській та французькій мовах.

У перспективі вбачаємо виявлення стилістичних функцій номінативних речень досліджуваних мов у художньому стилі мовлення.

Л і т е р а т у р а

1. *Адамец П.* Очерк функционально-трансформационного синтаксиса современного русского языка. 1 – Однобазовые предложения / Пржемысл Адамец. – Прага : Státní pedagogické nakladatelství, 1973. – 136 с.
2. *Бондарко А. В.* Функциональная грамматика / Александр Владимирович Бондарко. – Л. : Наука, 1984. – 136 с.
3. *Виноградов В. В.* Основные вопросы синтаксиса предложения / В. В. Виноградов, Н. Ю. Шведова // Исследования по русской грамматике. – М. : Наука, 1975. – 558 с.
4. *Вихованець І. Р.* Нариси з функціонального синтаксису української мови / І. Р. Вихованець. – [відп. ред. К. Г. Городенська]. – К. : Наукова думка, 1992. – 224 с.
5. *Всеволодова М. В.* Теория функционально-коммуникативного синтаксиса : Фрагмент прикладной (педагогической) модели языка / Майя Владимировна Всеволодова. – М. : Изд-во МГУ, 2000. – 501 с.
6. *Гак В. Г.* Высказывание и ситуация / В. Г. Гак // Проблемы структурной лингвистики. – М. : Наука, 1973. – С. 349–372.
7. *Загнітко А. П.* Теоретична граматики української мови : Синтаксис : [монографія] / Анатолій Панасович Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2001. – 662 с.
8. *Золотова Г. А.* Очерк функционального синтаксиса русского языка / Галина Александровна Золотова. – М. : Наука, 1973. – 351 с.
9. *Карасик В. И.* Языковой круг: личность, концепты, дискурс / Владимир Ильич Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – 477 с.
10. *Колшанский Г. В.* Коммуникативная функция и структура языка / Геннадий Владимирович Колшанский. – [3-е. изд.]. – М. : Издательство ЛКИ, 2007. – 176 с.
11. *Копров В. Ю.* Семантико-функциональный синтаксис русского языка в сопоставлении с английским и венгерским / Виктор Юрьевич Копров. – Воронеж : Издатель О.Ю. Алейников, 2010. – 328 с.
12. *Мокроусова О. Ю.* Номинативное предложение как единица текста : коммуникативно-прагматический аспект : автореф. дисс. ... канд. фил. наук : спец. 10.02.01 “Русский язык” / О.Ю. Мокроусова. – Ростов-на-Дону, 2011. – 24 с.
13. *Мустайоки А.* Теория функционального синтаксиса: от семантических структур к языковым средствам / Арто Мустайоки. – М. : Языки славянской культуры, 2006. – 512 с.
14. *Одинец А. И.* Семантико-синтаксические и функционально-прагматические особенности номинативных предложений в современном французском языке : автореф. дисс. ... канд. фил. наук : спец. 10.02.05 “Романские языки” / А. И. Одинец. – Иркутск : Изд-во Сервико, 1997. – 16 с.
15. *Остин Дж. Л.* Слово как действие / Дж. Л. Остин ; пер. с англ. А. А. Медниковой // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1986. – Вып. 17. – С. 22–130.
16. *Серль Дж. Р.* Классификация иллокутивных актов / Дж. Р. Серль ; пер. с англ. В. З. Демьянкова // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1986. – Вып. 17. – С. 170–194.
17. *Серль Дж. Р.* Что такое речевой акт / Дж. Р. Серль ; пер. с англ. И. М. Кобозевой // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1986. – Вып. 17. – С. 151–169.
18. *Сушинська І. М.* Структурно-функціональні різновиди номінативних речень у сучасній українській мові : автореф. дис. ... канд. філ. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / І. М. Сушинська. – Дніпропетровськ, 2000. – 20 с.
19. *Формановская Н. И.* Речевое общение: коммуникативно-прагматический подход / Наталья Ивановна Формановская. – М. : Русский язык, 2002. – 216 с.

20. *Якобсон Р.* Лингвистика и поэтика / Р. О. Якобсон ; пер. с англ. И. А. Мельчука // Структурализм : за и против. – М. : Прогресс, 1975. – С. 193–231.
21. *Brunot F.* La pensée et la langue (méthode, principes et plan d'une théorie nouvelle du langage appliquée au français) / Ferdinand Brunot. – Paris : Masson et Cie, 1922. – 954 p.
22. *Cohen D.* La phrase nominale et l'évolution du système verbal en sémitique : études de syntaxe historique / David Cohen. – Paris : Dépositaire, Editions Peeters, 1984. – 629 p.
23. *Guiraud Ch.* Est-il possible d'attribuer à la phrase nominale un domaine linguistique? / Charles Guiraud // New studies in Latin linguistics. – Amsterdam ; Philadelphia : J. Benjamins Pub. Co., 1991. – P. 341–347.
24. *Havu E.* Le fonctionnement en discours des unités prédicatives averbales autonomes [Електронний ресурс] / E. Havu, F. Lefevre // Discours. – 2010. – № 6. – Режим доступу : <http://discours.revues.org/pdf/7716>.
25. *Lefevre F.* La phrase averbale en français / Florence Lefevre. – Paris : L'Harmattan, – 1999. – 351 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

26. *Вільде І.* Сестри Річинські. Книга друга / І. Вільде. – К. : Дніпро, 1977. – 690 с.
27. *Вільде І.* Твори в 5-ти томах / І. Вільде. – К. : Дніпро, 1986. – Т. 1 : Сестри Річинські. Книга перша. – 640 с.
28. *Гончар О. Т.* Твори : в 7-и томах / О. Т. Гончар. – К. : Дніпро, 1987. – Т. 4 : Людина і зброя, Циклон. – 589 с.
29. *Гончар О. Т.* Твори : в 7-и томах / О. Т. Гончар. – К. : Дніпро, 1988. – Т. 5 : Тронка, Бригантина. – 487 с.
30. *Гончар О. Т.* Твори : в 7-и томах / О. Т. Гончар. – К. : Дніпро, 1988. – Т. 6 : Берег любові, Оповідання, Статті. – 703 с.
31. *Гончар О. Т.* Твори : в 7-и томах / О. Т. Гончар. – К. : Дніпро, 1988. – Т. 7 : Собор, Твоя зоря. – 656 с.
32. *Bazin H.* Cri de la chouette / Hervé Bazin. – М. : Progrès, 1979. – P. 327–480.
33. *Bazin H.* La mort de petit cheval / Hervé Bazin. – Paris : Bernard Grasset, 1950. – 247 p.
34. *Bazin H.* Vipère au poing / Hervé Bazin. – М. : Progrès, 1979. – P. 15–156.
35. *Bernanos G.* Journal d'un curé de campagne / Georges Bernanos. – Paris : Édition du groupe "Ebooks libres et gratuits", 1936. – 263 p.
36. *Bradbury R.* Dandelion wine / Ray Bradbury. – New York : Bantam Books, 1976. – 256 p.
37. *Camus A.* La peste / Albert Camus. – Paris : Gallimard, 1947. – 340 p.
38. *Fitzgerald F. S.* The Great Gatsby / Francis Scott Fitzgerald. – New York : Simon & Schuster, 1995. – 244 p.
39. *Joyce J.* Ulysses / James Joyce. – New York : Vintage Books : A Division of Random House, 1961. – 806 p.
40. *Mauriac F.* La fin de la nuit / François Mauriac. – Paris : Bernard Grasset, 1976. – 253 p.
41. *Mauriac F.* Le noeud de vipère / François Mauriac. – М. : Progrès, 1967. – P. 103–238.
42. *Mauriac F.* Thérèse Desqueyroux / François Mauriac. – Paris : Bernard Grasset, 1976. – 184 p.
43. *Sagan F.* Les faux fuyants / Françoise Sagan. – Paris : Julliard, 1991. – 256 p.
44. *Sagan F.* Un peu de soleil dans l'eau froide / Françoise Sagan. – Paris : Flammarion, 1969. – 272 p.
45. *Triolet E.* Roses à crédit / Elsa Triolet. – Kiev : Dnipro, 1981. – 255 p.

References

1. *Adamets P.* Oчерк функціонально-трансформаційного синтаксиса сучасного російського мови. 1 – Одноразові пропозиції [Essay on functional and transformational syntax of modern Russian language. 1 – One-base sentences] / Przhemysl Adamets. – Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1973. – 136 s.
2. *Bondarko A. V.* Функціональна грамати́ка [Functional grammar] / Aleksandr Vladimirovich Bondarko. – L. : Nauka, 1984. – 136 s.
3. *Vinogradov V. V.* Oсновные вопросы синтаксиса предложения [Basic problems of the syntax of sentence] / V. V. Vinogradov, N. Yu. Shvedova // Issledovaniya po russkoy grammatike. – М. : Nauka, 1975. – 558 s.
4. *Vykhovanets I. R.* Нариси з функціонального синтаксису української мови [Essays on functional syntax of the Ukrainian language] / I. R. Vykhovanets. – [vidp. red. K. H. Horodenska]. – К. : Naukova dumka, 1992. – 224 s.
5. *Vsevolodova M. V.* Теорія функціонально-комунікативного синтаксиса : Фрагмент прикладної (педагогічної) моделі мови [The theory of functional and communicative syntax : A fragment of applied (pedagogic) model of language] / Mayya Vladimirovna Vsevolodova. – М. : Izd-vo MGU, 2000. – 501 s.

6. *Gak V. G.* Vyskazyvanie i situatsiya [The statement and the situation] / V. G. Gak // Problemy strukturnoy lingvistiki. – M. : Nauka, 1973. – S. 349–372.
7. *Zahnitko A. P.* Teoretychna hramatyka ukrainskoi movy : Syntaksys [Theoretical grammar of the Ukrainian language : Syntax] : [monohrafiia] / Anatolii Panasovych Zahnitko. – Donetsk : DonNU, 2001. – 662 s.
8. *Zolotova G. A.* Ocherk funktsionalnogo sintaksisa russkogo yazyka [Essay on functional syntax of the Russian language] / Galina Aleksandrovna Zolotova. – M. : Nauka, 1973. – 351 s.
9. *Karasik V. I.* Yazykovyy krug : lichnost, kontsepty, diskurs [Linguistic Circle : Personality, Concepts, Discourse] / Vladimir Ilich Karasik. – Volgograd : Peremena, 2002. – 477 s.
10. *Kolshanskiy G. V.* Kommunikativnaya funktsiya i struktura yazyka [Communicative function and structure of the language] / Kolshanskiy Gennadiy Vladimirovich. – [3-e. izd]. – M. : Izdatelstvo LKI, 2007. – 176 s.
11. *Koprov V. Yu.* Semantiko-funktsionalnyy sintaksis russkogo yazyka v sopostavlenii s angliyskim i vengerskim [Semantic and functional syntax of the Russian language in comparison with English and Hungarian] / Viktor Yurevich Koprov. – Voronezh : Izdatel O.Yu. Aleynikov, 2010. – 328 s.
12. *Mokrousova O. Yu.* Nominativnoe predlozhenie kak edinita teksta : kommunikativno-pragmaticheskiy aspekt [Nominative sentence as a unit of text: communicative and pragmatic aspect] : avtoref. diss. ... kand. fil. nauk : spets. 10.02.01 “Russkiy yazyk” / O. Yu. Mokrousova. – Rostov-na-Donu, 2011. – 24 s.
13. *Mustayoki A.* Teoriya funktsionalnogo sintaksisa: ot semanticheskikh struktur k yazykovym sredstvam [The theory of functional syntax : from the semantic structures to linguistic means] / Arto Mustayoki. – M. : Yazyki slavyanskoy kultury, 2006. – 512 s.
14. *Odinets A. I.* Semantiko-sintaksicheskie i funktsionalno-pragmaticheskie osobennosti nominativnykh predlozheniy v sovremennom frantsuzskom yazyke [The semantic and syntactic, functional and pragmatic features of nominative sentences in the modern French language] : avtoref. diss. ... kand. fil. nauk : spets. 10.02.05 “Romanskie yazyki” / A. I. Odinets. – Irkutsk : Izd-vo Serviko, 1997. – 16 s.
15. *Ostin Dzh. L.* Slovo kak deystvie [Word as an action] / Dzh. L. Ostin ; per. s angl. A. A. Mednikovoy // Novoe v zarubezhnoy lingvistike. – M. : Progress, 1986. – Vyp. 17. – S. 22–130.
16. *Serl Dzh. R.* Klassifikatsiya illokutivnykh aktov [Classification of illocutionary acts] / Dzh. R. Serl ; per. s angl. V. Z. Demyankova // Novoe v zarubezhnoy lingvistike. – M. : Progress, 1986. – Vyp. 17. – S. 170–194.
17. *Serl Dzh. R.* Chto takoe rechevoy akt [What is a speech act] / Dzh. R. Serl ; per. s angl. I. M. Kobozevoy // Novoe v zarubezhnoy lingvistike. – M. : Progress, 1986. – Vyp. 17. – S. 151–169.
18. *Sushynska I. M.* Strukturno-funktsionalni riznovydy nominativnykh rechen u suchasni ukrainskii movi [Structural and functional variations of nominative sentences in the modern Ukrainian language] : avtoref. dys. ... kand. fil. nauk : spets. 10.02.01 “Ukrainska mova” / I. M. Sushynska. – Dnipropetrovsk, 2000. – 20 s.
19. *Formanovskaya N. I.* Rechevoe obshchenie: kommunikativno-pragmaticheskiy podkhod [Speech communication : communicative and pragmatic approach] / Natalya Ivanovna Formanovskaya. – M. : Russkiy yazyk, 2002. – 216 s.
20. *Yakobson R.* Lingvistika i poetika [Linguistics and Poetics] / R. O. Jakobson ; per. s angl. I. A. Melchuka // Strukturalizm : za i protiv. – M. : Progress, 1975. – S. 193–231.
21. *Brunot F.* La pensée et la langue (méthode, principes et plan d’une théorie nouvelle du langage appliquée au français) / Ferdinand Brunot. – Paris : Masson et Cie, 1922. – 954 p.
22. *Cohen D.* La phrase nominale et l’évolution du système verbal en sémitique : études de syntaxe historique / David Cohen. – Paris : Dépositaire, Editions Peeters, 1984. – 629 p.
23. *Guiraud Ch.* Est-il possible d’attribuer à la phrase nominale un domaine linguistique? / Charles Guiraud // New studies in Latin linguistics. – Amsterdam ; Philadelphia : J. Benjamins Pub. Co., 1991. – P. 341–347.
24. *Havu E.* Le fonctionnement en discours des unités prédicatives averbales autonomes [Electronic resource] / E. Havu, F. Lefeuvre // Discours. – 2010. – № 6. – Retrieved from: <http://discours.revues.org/pdf/7716>.
25. *Lefeuvre F.* La phrase averbale en français / Florence Lefeuvre. – Paris : L’Harmattan, – 1999. – 351 p.

Illustrative material sources

26. *Vilde I.* Sestry Richynski. Knyha druha [Sisters Richynski. The second book] / I. Vilde. – K. : Dnipro, 1977. – 690 s.
27. *Vilde I.* Tvory v 5-ty tomakh [Works in 5 volumes] / I. Vilde. – K. : Dnipro, 1986. – T. 1 : Sestry Richynski. Knyha persha. – 640 s.
28. *Honchar O. T.* Tvory : V 7-y tomakh [Works : In 7 volumes] / O. T. Honchar. – K. : Dnipro, 1987. – T. 4 : Liudyna i zbroia, Tsyklon. – 589 s.

29. *Honchar O. T. Tvory : V 7-y tomakh [Works : In 7 volumes] / O. T. Honchar. – K. : Dnipro, 1988. – Т. 5 : Tronka, Bryhantyna. – 487 s.*
30. *Honchar O. T. Tvory : V 7-y tomakh [Works : In 7 volumes] / O. T. Honchar. – K. : Dnipro, 1988. – Т. 6 : Bereh liubovi, Opoividannia, Statti. – 703 s.*
31. *Honchar O. T. Tvory : V 7-y tomakh [Works : In 7 volumes] / O. T. Honchar. – K. : Dnipro, 1988. – Т. 7 : Sobor, Tvoia zoria. – 656 s.*
32. *Bazin H. Cri de la chouette / Hervé Bazin. – M. : Progrès, 1979. – P. 327–480.*
33. *Bazin H. La mort de petit cheval / Hervé Bazin. – Paris : Bernard Grasset, 1950. – 247 p.*
34. *Bazin H. Vipère au poing / Hervé Bazin. – M. : Progrès, 1979. – P. 15–156.*
35. *Bernanos G. Journal d'un curé de campagne / Georges Bernanos. – Paris : Édition du groupe "Ebooks libres et gratuits", 1936. – 263 p.*
36. *Bradbury R. Dandelion wine / Ray Bradbury. – New York : Bantam Books, 1976. – 256 p.*
37. *Camus A. La peste / Albert Camus. – Paris : Gallimard, 1947. – 340 p.*
38. *Fitzgerald F. S. The Great Gatsby / Francis Scott Fitzgerald. – New York : Simon & Schuster, 1995. – 244 p.*
39. *Joyce J. Ulysses / James Joyce. – New York : Vintage Books : A Division of Random House, 1961. – 806 p.*
40. *Mauriac F. La fin de la nuit / François Mauriac. – Paris : Bernard Grasset, 1976. – 253 p.*
41. *Mauriac F. Le noeud de vipère / François Mauriac. – M. : Progrès, 1967. – P. 103–238.*
42. *Mauriac F. Thérèse Desqueyroux / François Mauriac. – Paris : Bernard Grasset, 1976. – 184 p.*
43. *Sagan F. Les faux fuyants / Françoise Sagan. – Paris : Julliard, 1991. – 256 p.*
44. *Sagan F. Un peu de soleil dans l'eau froide / Françoise Sagan. – Paris : Flammarion, 1969. – 272 p.*
45. *Triolet E. Roses à crédit / Elsa Triolet. – Kiev : Dnipro, 1981. – 255 p.*

Швец А. В. Функционально-прагматические типы номинативных предложений в английском, французском и украинском языках.

В статье выявлены четыре функционально-прагматических типа номинативных предложений в английском, французском и украинском языках: репрезентативы, директивы, экспрессивы и квеситивы. Установлено, что в речи номинативные предложения выполняют когнитивную, коммуникативную, мыслеформительную, репрезентативную, экспрессивную, регулятивную, информативную, фатическую, суггестивную функции. Проведен сопоставительный анализ номинативных предложений с учетом их прагматической нагрузки в структуре речевых актов.

Ключевые слова: номинативное предложение, функции, функционально-прагматические типы предложений, репрезентативы, директивы, экспрессивы, квеситивы.

Shvets O. V. Functional and Pragmatic Types of Nominative Sentences in the English, French and Ukrainian languages.

The article deals with the identification of four types of functional and pragmatic nominative sentences in the English, French and Ukrainian languages: representatives, directives, expressives and interrogatives. In the speech the nominative sentences have been established to be performed with cognitive, communicative, conscious forming, representative, expressive, regulatory, informative, phatic and suggestive functions. The comparative analysis of nominative sentences has been conducted with the attention to a pragmatic view of their load in the structure of the speech act.

Keywords: nominative sentence, functions, functional and pragmatic types of sentences, representatives, directives, expressives, interrogatives.

Шнуровська Л. В.
Київський національний лінгвістичний університет

ФОНЕТИЧНИЙ ПРАЙМІНГ: ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті розглянуто фонетичний праймінг як імпліцитний механізм, який активується в оперативній пам'яті завдяки чутливості до формальних і структурних ознак вхідного стимулу,